

[Undervisningsministeren.]

regnskaber for kursusåret 1958-59, at tilskuddet, beregnet efter forslagets tilskudsregler, sammenholdt med tilskuddets beregning efter den bestående tilskudsordning for dette år, medfører en merudgift på ca. 300 000 kr.

Idet jeg i øvrigt med hensyn til enkeltheder i lovforslaget henviser til dets bemærkninger, skal jeg anbefale forslaget til velvillig og hurtig behandling i det høje ting.

Formanden: Uden for dagsordenen giver jeg ordet til den højtærede undervisningsminister, for at han kan fremsætte et i dag anmeldt lovforslag.

Undervisningsministeren (Jørgen Jørgensen): Jeg har herved den ære for det høje ting at fremsætte forslag til lov om ændring i lov om ungdommens uddannelsesfondes forvaltning og virksomhed.

Da ungdommens uddannelsesfond blev oprettet — ved loven af 7. juni 1952 — var man klar over, at de 1½ mill. kr., der årlig kom til uddeling, kun kunne være en begyndelse, og med loven af 24. maj 1955, hvis rammer fremdeles bestemmer fondens forvaltning og virksomhed, mente man vel heller ikke at have nået fondens mål. Fondens muligheder forøgedes imidlertid væsentligt ved lovene af 7. juni 1958 og 29. april 1960, men også ved sidstnævnte lovrevision var der dog alene tale om en foreløbig regulering, fordi man ikke på det tidspunkt havde det nedsatte udvalgs undersøgelser og beregninger at støtte sig til.

Jeg glæder mig over i dag at fremsætte et lovforslag, der vel efter sagens natur ikke må ventes at blive slutstenen i lovkomplekset om ungdommens uddannelsesfond, men som efter min bedste overbevisning i helt afgørende grad vil effektivisere fonden, hvis formål fortsat er, som det sammenfattende er sagt i § 1 i loven af 1955, at egnede og interesserede unge ikke af økonomiske grunde hindres i at påbegynde og gennemføre en videregående uddannelse.

I forbindelse med forberedelsen af lovændringen i 1958 blev der nedsat et udvalg, der bl. a. fik til opgave at undersøge de studerendes økonomiske vilkår, og det var

tanken, at resultatet af dette udvalgs arbejde skulle indgå i grundlaget for en tilbundsående revision af uddannelsesfondens bevillinger. Vi gik dengang ud fra, at udvalgsbetænkningen kunne foreligge allerede i 1959, men når man sætter sig ind i den nu afgivne første betænkning, „De studerendes økonomiske vilkår“, må det hurtigt konstateres, at forsinkelsen har været velmotiveret. Vi har nu fået et overordentlig vægtigt materiale i hænde, som ikke havde kunnet tilvejebringes uden gennemførelsen af den tidkrævende studenter sociologiske undersøgelse, og det foreliggende materiale vil uden tvivl blive af meget stor betydning i en mængde andre relationer end netop den nu aktuelle: ungdommens uddannelsesfond.

Jeg har fundet, at udvalgets konklusioner hviler på så nøgterne undersøgelser og overvejelser, at de med fuld ret kan danne grundlag for den omfattende forhøjelse af uddannelsesfondens midler, der nu søges gennemført. Man vil da også se, at lovforslagets enkeltheder i det store og hele, i det omfang det har været muligt, er udformet i overensstemmelse med udvalgets forslag om den direkte støtteordning, og det samme vil blive tilfældet, hvad den bekendtgørelse angår, der tænkes udarbejdet af undervisningsministeriet angående den videre efterlevelse af lovens bestemmelser. Jeg nævner i denne forbindelse, at man ikke overvejer ændringer i fondens administrative opbygning.

Efter lovforslaget kommer fondens årlige bevillinger til at andrage i alt 59 mill. kr. Heraf går 4 mill. kr. til lån til seminarieelever og 4 mill. kr. til gymnasieelever — hvorom jeg senere skal fremsætte nogle bemærkninger — medens de resterende 51 mill. kr. fordeles med 2/3 til stipendier og 1/3 til studielån. Denne opdeling stemmer, som det fremgår af bemærkningerne, med udvalgets forslag; og hvad uddelingerne angår, mener jeg i øvrigt, at man i modsætning til, hvad de nugældende bestemmelser anfører, i højere grad bør tilgodese de kortvarigere uddannelser med stipendiemidler, også i erkendelse af, at sådanne uddannelser sjældent umiddelbart efterfølges af den gode indtjening, der almindeligvis bliver resultatet af mange af de mere langvarige uddannelser.

[Undervisningsministeren.]

Når udvalgets betænkning i så høj grad er lagt til grund for lovforslaget, vil man forstå, at det har givet anledning til en række overvejelser af, hvor stort støttebehovet er hos de af fonden omfattede uddannelsesområder, der ikke har været inddraget i udvalgets behovsundersøgelser, og det drejer sig om mere end 50 pct. af de støtteberettigede. For disse unges vedkommende har vi ved afgørelsen af, hvorvidt udvalgsberegningerne direkte kunne overføres, lagt vægt på, om deres uddannelses „normerede“ varighed svarer til studietiden for de studerende ved de højere læreanstalter, d. v. s. en varighed på 2 år eller derover, idet man har fundet, at de enkelte faktorer, der spiller ind i undersøgelsesmaterialer, går igen med samme relative vægt for disse andre. For de kortvarigere uddannelser har heller ikke foreligget en egentlig behovsundersøgelse, svarende til udvalgets, og det er for disses vedkommende ikke fundet fuldt ud motiveret at overføre udvalgets beregningsgrundlag hertil. Behovet hos denne gruppe har derfor i højere grad måttet anslås.

Siden 1958-loven har der været begrænsede midler til rådighed til tilskud til dækning af rejse- og opholdsudgifter for disse elever, først ½ mill. kr. årlig, derefter — fra 1. april 1960 — indtil 1 mill. kr. årlig. Disse midler rækker imidlertid, som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, ikke til, og jeg finder, at tiden nu er inde til et skridt videre dels ved en forhøjelse af den hidtidige bevilling, således at den bliver tilstrækkelig stor til at dække det dokumenterede behov, dels ved at bevillingens størrelse også fastsættes med henblik på ydelse — foreløbig forsøgmæssigt — af støttebeløb til trængende og egnede elever, der ikke opfylder betingelserne for at opnå rejse- eller opholdsstipendier efter gældende regler herfor. Gymnasieklasserne er første led i den højere uddannelse, og unge ubemidlede står således her over for den første økonomiske hindring i adgangen til en sådan uddannelse. Jeg peger samtidig på, at en del gymnasieskoler har og har haft mindre legatmidler til bestyrelse til fordel for skolens elever, men dels uddeles disse i visse tilfælde fundatsmæssigt efter andre kriterier end uddannelsesfondens,

dels er deres værdi i mange tilfælde forringet meget væsentligt på grund af den økonomiske udvikling og de stærkt forøgede elevtal, og endelig må det erindres, at en række skoler står helt uden muligheder for selv i de mest presserende trangstilfælde at yde nogen form for legathjælp; det gælder navnlig for de nyoprettede gymnasieskoler.

Jeg nævner endvidere, at lovforslaget under § 1, stk. 1, om bevilling af i alt 34 mill. kr. til stipendier inkluderer bortfald på de årlige finanslove af en række særbevillinger til elevunderstøttelser, der i det væsentlige administreres efter principper svarende til uddannelsesfondens. Forslag herom er stillet af uddannelsesfondens og tilsigter en mere forenklet administration af støttemidlerne. Disse bevillinger andrager på forslaget til finanslov for finansåret 1961-62 i alt ca. 1,7 mill. kr.

Efter lovforslaget udgår lovens § 2, og § 4 ændres redaktionelt. Dette sker i overensmelse med det verserende forslag til lov om ændring i lov om tipning, hvorefter uddannelsesfondens ikke længere vil få andel i tipstjenestens overskud. Lovændringen vil ikke medføre konsekvenser for den uddannelsessøgende ungdom.

Det må erkendes, at nærværende lovforslag medfører en udgift for statsbudgettet af betydelig størrelse, men jeg tror på den anden side, vi med gennemførelsen af forslaget står foran virkeliggørelse af fondens formål. Der stilles i vor tid stedse større krav til den enkeltes dygtighed og uddannelse. Udviklingen åbner stadig nye perspektiver, og vi ved med sikkerhed, at fremtidens krav kun vil blive større. Jeg mener, at disse penge til støtte for ungdommens uddannelse og dygtiggørelse vil være givet godt ud.

Jeg tror, det ved de foranstaltninger, der her foreslås, vil vise sig muligt at hente ubrugte reserver fra nye kredse i befolkningen af velbegavede unge frem til uddannelse, som vil kunne tilføre samfundet store værdier både af åndelig og materiel karakter. Den demokratisering af uddannelsen, som nu er sat i gang gennem hele tilrettelægningsen af vort skolevæsen, må ikke standse på halvvejen. Vi må tage også de sidste led i uddannelsen med, såfremt de store midler, der i disse år sættes ind på

[Undervisningsministeren.]

undervisningens og uddannelsens område, skal kunne give fuldt udbytte.

Jeg skal erkende, at de beløb, vi her opererer med til ungdommens uddannelsesfond, er store i forhold til, hvad der tidligere har været til rådighed til dette formål. Men de må jo ses i forhold til de samlede offentlige udgifter til skole og undervisning, som alene for statens vedkommende nu er oppe på over 800 mill. kr. årlig, hvortil må lægges de udgifter, som kommunerne afholder. Endvidere må tages i betragtning, at de større understøttelsesbeløb utvivlsomt vil kunne bidrage til en forkortelse af studietiden, hvilket dog må siges at være en reel vinding både for den enkelte og for det offentlige.

I forbindelse med understøttelsesbeløbene gennem stipendier og lån må også spørgsmålet om kollegier tages med ind. Spørgsmålet om at skaffe værelse for de unge, der ikke kan bo hjemme, er et meget vigtigt problem. Kollegiebyggeri i betydeligt omfang er i gang flere steder, og meget er under forberedelse, men regeringen er i høj grad opmærksom på, at her er et område, hvor der må sættes yderligere ind, og der foregår i ministeriet for tiden overvejelser om muligheden for at lette finansieringen ved kollegiebyggeri, så kollegiernes antal meget væsentligt kan udvides, og således at kollegieophold naturligvis ikke alene forbeholdes studerende ved universitetet og de højere læreanstalter, men også giver mulighed for andre unge, der er under uddannelse, til rimelige boligforhold.

Lovforslaget sigter ikke mod studenterløn, men det, man tilstræber, er ved statsstøtte at supplere de studerendes egne midler fra fortjeneste ved eget arbejde, hvor dette kan foregå, uden at studietiden forlænges, og under hensyn til den støtte, forældrene skønnes i stand til at yde. Det er heller ikke alene studenterne, der tænkes på. Hidtil er ca. halvdelen af pengene, der var til rådighed gennem uddannelsesfonden, kommet unge til gode, der søger uddannelse uden for universitetet og de højere læreanstalter, og nogenlunde ligestilling mellem de to grupper vil også blive tilfældet efter forslaget her.

Jeg anbefaler lovforslaget og påkalder

det høje tings velvilje og forståelse under forslagets behandling.

Formanden: Eksemplarer af det nu fremsatte lovforslag vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til folketingsbeslutning om iværksættelse af aftrapningen af omsætningsafgiften på tekstilvarer [af Aksel Larsen m. fl.]

og

forslag til lov om ændringer i lov om forskellige forbrugsafgifter [af Aksel Larsen m. fl.]

Valgt blev: *Retoft, Per Hækkerup, Jørgen Peder Hansen, Helge Nielsen, Peter Nielsen, Viola Nørlov, Elna Syvertsen, Robert Sørensen, Aage Fogh, Alfred Bøgh, P. E. Eriksen, Anker Lau, Harald Nielsen, Weikop, Jørgen Jensen, Vestergaard Poulsen og Aksel Larsen.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om invalide- og folkepension. (Om pension i udlandet).

(Første behandling findes i tidenden sp. 897).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Lovforslagets §§ 1 og 2 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.